

Z dniem 13 lipca 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2018 r. poz. 723 ze zm.), zwana dalej ustawą.

Ustawa ma na celu dostosowanie polskich przepisów do przepisów dyrektywy 2015/849 oraz znowelizowanych zleceń The Financial Action Task Force (FATF), a także zwiększenie efektywności krajowego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Ustawa uwzględnia również doświadczenia związane ze stosowaniem przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2000 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2017 r. poz. 1049 ze zm.), zwaną dalej ustawą uchyloną.

W związku z powyższym, informujemy, iż kontrolę wykonywania przez instytucje obowiązane obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w ramach sprawowanego nadzoru wykonują także Starostowie (art. 130 ust. 2 ustawy):

1. na zasadach określonych w ustawie – w odniesieniu do stowarzyszeń;
2. na zasadach określonych w ustawie – w odniesieniu do fundacji.

Przedstawiamy regulacje odnoszące się do obowiązków instytucji obowiązanych, które zawarte zostały w nowej ustawie.

I. Katalog instytucji obowiązanych (art. 2 ustawy)

Zmieniony zostaje zakres podmiotowy instytucji obowiązanych objętych przepisami ustawy. Część instytucji została dopisana, część podmiotów straciło status instytucji obowiązanych. Niektóre z podmiotów stają się instytucją obowiązaną po spełnieniu warunków tj. po przyjęciu (dokonaniu płatności) w gotówce kwoty przekraczającej 10 000 euro dotyczy to między innymi **fundacji i stowarzyszeń**. Oznacza to, że w chwili przyjęcia lub dokonania płatności w gotówce kwoty powyżej 10 000 euro, fundacja lub stowarzyszenie stają się automatycznie instytucją obowiązaną, *ale tylko w stosunku do klienta, od którego przyjęła gotówkę lub dokonała płatności w gotówce zarówno w ramach nawiązanych relacji gospodarczych lub w ramach transakcji okazjonalnej*. Nie należy tego obowiązku przenosić na relacje z innymi klientami lub inne transakcje, które nie zostały przeprowadzone w formie gotówkowej. *Tylko w tym zakresie tj. tylko w stosunku do klienta, z którym fundacja lub stowarzyszenie jest związane umową lub transakcją okazjonalną* fundacja lub stowarzyszenie

powinny rozpoznać ryzyko, zastosować środki bezpieczeństwa finansowego i jeśli transakcja przekracza kwotę 15 000 euro przesłać ją do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, zwanego dalej: Generalny Inspektor. Jeśli fundacja lub stowarzyszenie stały się instytucją obowiązaną powinny wyznaczyć osobę odpowiedzialną za przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, wprowadzić wewnętrzną procedurę i przeszkolić pracowników realizujących obowiązki wynikające z ustawy. Po zakończeniu okresu trwania relacji z klientem, od którego przyjęła gotówkę, fundacja lub stowarzyszenie przestaje być instytucją obowiązaną.

II. Obowiązki instytucji obowiązanych - fundacji i stowarzyszeń:

1. Osoby odpowiedzialne (art. 6, 7, 8, 9 ustawy):

- 1) wyznaczenie kadry kierowniczej wyższego szczebla odpowiedzialnej za wykonywanie obowiązków określonych w ustawie (art. 6 w zw. z art. 2 ust. 2 pkt 9),
- 2) wyznaczenie spośród członków organu zarządzającego fundacji lub stowarzyszenia osoby odpowiedzialnej za wdrożenie obowiązków określonych w ustawie (art. 7),
- 3) wyznaczenie pracownika zajmującego kierownicze stanowisko w fundacji lub stowarzyszeniu odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności działalności fundacji lub stowarzyszenia oraz ich pracowników z przepisami ustawy (art. 8),
- 4) w przypadku instytucji obowiązanych wykonujących działalność jednoosobowo, osobą odpowiedzialną zarówno za wykonanie jak i wdrażanie obowiązków określonych w ustawie jest osoba wykonująca tę działalność (art. 9).

2. Ocena ryzyka instytucji obowiązanych (art. 27 ustawy).

Stosownie do art. 27 ustawy fundacje i stowarzyszenia zostały zobowiązane do identyfikowania i oceny ryzyka związanego z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu, odnosząc się do ich działalności. Powinny przy tym uwzględniać czynniki ryzyka dotyczące: klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw. Podejmowane przez nie działania powinny ponadto być proporcjonalne do charakteru i odnosić się do wielkości danej fundacji lub stowarzyszenia.

Przy ocenie ryzyka fundacje i stowarzyszenia mogą uwzględniać krajową ocenę ryzyka, jak również sprawozdania Komisji Europejskiej z ponadnarodowej oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.

(Stosownie do art. 193 ustawy pierwszą krajową ocenę ryzyka Generalny Inspektor Informacji Finansowej opracuje w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy).

Ocena ryzyka powinna być sporządzona w postaci papierowej lub elektronicznej i podlegać bieżącej aktualizacji w związku ze zmianami czynników ryzyka, nie rzadziej niż co dwa lata. W razie potrzeby, w szczególności w związku ze zmianami czynników ryzyka dotyczących klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw albo oceny ryzyka UE lub krajowej oceny ryzyka, aktualizacja powinna następować częściej.

Pierwszą ocenę ryzyka fundacje i stowarzyszenia sporządzają w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, tj. do 13 stycznia 2019 r.

Na żądanie Generalnego Inspektora przekazują przygotowane w zakresie swojej właściwości oceny ryzyka oraz inne informacje mogące mieć wpływ na krajową ocenę ryzyka.

3. Rozpoznanie i ocena ryzyka klienta (art. 33 ustawy).

Fundacje i stowarzyszenia zostały zobowiązane do stosowania środków bezpieczeństwa finansowego wobec swoich klientów. W celu stosowania ww. środków zostały zobowiązane są do: rozpoznania ryzyka prania pieniędzy związanego ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną i oceny poziomu rozpoznanego ryzyka. Przedmiotowa ocena ma zasadniczy wpływ na intensywność stosowania środków bezpieczeństwa finansowego wobec klientów.

Fundacje i stowarzyszenia stosownie do art. 33 ust. 3 ustawy „dokumentują rozpoznanie ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz jego ocenę, uwzględniając w szczególności czynniki dotyczące:

- 1) rodzaju klienta;
- 2) obszaru geograficznego;
- 3) przeznaczenia rachunku;
- 4) rodzaju produktów, usług i sposobów ich dystrybucji;
- 5) poziomu wartości majątkowych deponowanych przez klienta lub wartości przeprowadzonych transakcji;
- 6) celu, regularności lub czasu trwania stosunków gospodarczych.

4. Stosowanie środków bezpieczeństwa finansowego (art. 34 ustawy).

Środki bezpieczeństwa finansowego obejmują:

- 1) identyfikację klienta oraz weryfikację jego tożsamości;
- 2) identyfikację beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności w celu: weryfikacji jego tożsamości, ustalenia struktury własności i kontroli - w przypadku klienta będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej;
- 3) ocenę stosunków gospodarczych i uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru;
- 4) bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta , w tym:
 - a) analizę transakcji przeprowadzonych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem,
 - b) badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta w przypadkach uzasadnionych okolicznościami,
 - c) zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

Odnośnie identyfikacji i weryfikacji beneficjenta rzeczywistego klienta należy podjąć uzasadnione środki weryfikacji jego tożsamości, tak aby instytucja

obowiązana była przekonana, że wie kim jest beneficjent rzeczywisty. W przypadku osób prawnych, przedsiębiorstw, fundacji i podobnych porozumień prawnych należy podjąć uzasadnione środki w celu zrozumienia struktury własności i kontroli klienta. **Beneficjentem rzeczywistym jest zawsze osoba fizyczna.**

Środki bezpieczeństwa finansowego fundacje i stowarzyszenia stosują w następujących przypadkach:

- 1) nawiązania stosunków gospodarczych;
- 2) przeprowadzania transakcji okazjonalnej o równowartości 15 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
- 3) przeprowadzania gotówkowej transakcji okazjonalnej o równowartości **10 000 euro** lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obowiązanych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 23 ustawy;
- 4) podejrzenia prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu;
- 5) wątpliwości co do prawdziwości lub kompletności dotychczas uzyskanych danych identyfikacyjnych klienta.

Fundacje i stowarzyszenia stosują środki bezpieczeństwa finansowego w odniesieniu do klientów, z którymi utrzymują stosunki gospodarcze, z uwzględnieniem rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, w szczególności, gdy doszło do zmiany uprzednio ustalonego charakteru lub okoliczności stosunków gospodarczych.

Mogą stosować **uproszczone** środki bezpieczeństwa finansowego w przypadkach określonych w art. 42 ustawy lub **wzmoczone** środki bezpieczeństwa finansowego (art. 43). Te ostatnie powinny zostać zastosowane w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Katalog przykładowych czynników wyższego ryzyka znajduje się w art. 43 ustawy.

5. Bieżąca analiza transakcji.

W aktualnym stanie prawnym, fundacje i stowarzyszenia nie mają obowiązku przeprowadzania oddzielnej bieżącej analizy transakcji dla klientów. Analiza transakcji klienta prowadzona jest w ramach środków bezpieczeństwa finansowego – bieżącego monitoringu stosunków gospodarczych. Natomiast w stosunku do klientów wobec których stosuje się wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego, fundacje i stowarzyszenia przeprowadzają wzmożoną bieżącą analizę przeprowadzonych z tym klientem transakcji i dokumentują wyniki tej analizy.

6. Rejestr transakcji.

Ustawa znosi obowiązek prowadzenia rejestru transakcji w obecnym kształcie. Oznacza to, że od 13 lipca 2018r. fundacje i stowarzyszenia nie są już obowiązane do prowadzenia rejestru transakcji. Jednakże, dane zawarte w dotychczas prowadzonym rejestrze muszą być przechowywane przez okres 5 lat, licząc od pierwszego dnia roku następującego po roku, w którym transakcje zostały zarejestrowane. W przypadku likwidacji, połączenia, podziału oraz przekształcenia fundacji i stowarzyszenia, do przechowywania rejestrów i dokumentacji stosuje się odpowiednio przepisy art. 76 ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2018 r., poz. 395 ze zm.).

7. Wewnętrzna procedura (art. 50 ust. 1 ustawy).

Stosownie do art. 50 ustawy fundacje i stowarzyszenia wprowadzają wewnętrzną procedurę w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, która powinna określać zasady postępowania stosowane w fundacji i stowarzyszeniu. Elementy, jakie powinna zawierać wewnętrzna procedura, określa art. 50 ust. 2 pkt 1-9 ustawy. Wewnętrzna procedura podlega akceptacji przez kadrę kierowniczą wyższego szczebla.

8. Szkolenia (art. 52 ustawy).

Ustawa w istotny sposób zmienia dotychczasowy stan prawny dotyczący przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, konieczne jest

zaktualizowanie obowiązków szkoleniowych, określonych w art. 52 ustawy. Szkolenia mogą być zewnętrzne lub wewnętrzne w fundacji lub stowarzyszeniu, jak również samokształcące poprzez wykorzystanie informacji i komunikatów dostępnych na stronach Generalnego Inspektora.

9. Obowiązek przekazania informacji o transakcjach (art. 72,74 i 89 ustawy).

Nowym obowiązkiem dla fundacji i stowarzyszeń jest niezwłoczne zawiadomienie właściwego prokuratora o przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że wartości majątkowe będące przedmiotem transakcji lub zgromadzone na rachunku, pochodzą z przestępstwa innego niż przestępstwo prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu lub z przestępstwa skarbowego.

10. Wstrzymywanie transakcji (Rozdział 8 ustawy).

Ustawa wprowadza nowe terminy wstrzymania transakcji, które zostały określone w art. 86 ustawy oraz nowe terminy, w przypadku gdy przekazanie zawiadomienia było niemożliwe przed przeprowadzeniem transakcji - art. 90 ustawy.

11. Szczególne środki ograniczające (art. 117, 118, 119 i 120 ustawy).

Szczególne środki ograniczające, o których mowa w art. 117 ust. 2 fundacje i stowarzyszenia stosują wobec osób i podmiotów wskazanych na liście, o której mowa w art. 120 ustawy.

12. Kontrolowanie instytucji obowiązanych (Rozdział 12 ustawy).

Zasady kontroli instytucji obowiązanych uregulowane zostały w art. 130-146 Rozdziału 12 ustawy. Kontrola może być przeprowadzona w zakresie i na zasadach określonych w ustawie przez ww. organy na podstawie rocznego planu kontroli bądź doraźnie. Przedmiotowa kontrola może być realizowana przez co najmniej dwóch pracowników. Z przeprowadzonej kontroli sporządzany jest protokół pokontrolny (art. 141) oraz wystąpienia pokontrolne zawierające m.in. zalecenia pokontrolne (art. 142).

13. Kary administracyjne (Rozdział 13 ustawy).

Kary administracyjne na fundacje i stowarzyszenia będące instytucjami obowiązany w rozumieniu ustawy, w drodze decyzji administracyjnej nakłada Generalny Inspektor.